

ಸೋಲಿಗ ಸಮುದಾಯದ ಹಾಡುಗಳು

ಸಕ್ಕೂಬಾಯಿ. ಆರ್. ನಾಯ್ಕರ.

ಸಂಶೋಧಕರು, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ,

ಸಾರಾಂಶ (Abstract)

ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಗರ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಮೈಸೂರು, ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಈರೋಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ, ಮಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರ, ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲ, ಎಳಂದೂರು, ಹುಣಸೂರು ಹೆಗ್ಗಡೆದೇವನ ಕೋಟೆ ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನ ಬೆಟ್ಟ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಗ ಸಮುದಾಯದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದಾಗಿದ್ದು, ಮಲೆಯ ಮಹದೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತ, ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತ, ಹಾಡುಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಇವರ ಕಗ್ಗದ ಹಾಡುಗಳು, ಜೇನಿನ ಹಾಡುಗಳು, ಗೋರುಕನ ಹಾಡುಗಳು, ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಹಾಡುಗಳ ಕೆಲ ಸಾಲುಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ಸೋಲಿಗರು, ಹಾಡುಗಳು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ, ನೃತ್ಯ, ಪುನರಾವರ್ತನೆ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ವಾಸಿಸಲೆಂದು ನೀರು ಮತ್ತು ಬಯಲು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ವಾಸಯೋಗ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ 'ಪೋಡು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೊಂದು ಪೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 20-30 ಕುಟುಂಬಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರು ಜೇನು ಕುರುಬ ಹಾಗೂ ಕಾಡು ಕುರುಬರಂತೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕೃಷಿಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಣಿವೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಡಿನ ಮಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಇವರು ಕಾಡು ಕುರುಬ ಮತ್ತು ಜೇನು ಕುರುಬರಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದವರಲ್ಲಿ ಇವರು ಮೊದಲಿಗರು. ಇವರಿಗೆ ಮಲೈ ಮಾದೇಶ್ವರ ಮನೆ ದೇವರಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಾಡನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆ ದ್ರಾವಿಡ ಸೋಲಿಗವಾಗಿದ್ದರು. ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದವರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಆದಿವಾಸಿತನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ

Please cite this article as: ಸಕ್ಕೂಬಾಯಿ. ಆರ್. ನಾಯ್ಕರ. (2022). ಸೋಲಿಗ ಸಮುದಾಯದ ಹಾಡುಗಳು. ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರಿಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 3(4). ಪು.ಸಂ.114-122.

ತಮ್ಮ ಪಾರಂಪರಿಕ ವಿವಿಧ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಆದಿಮ ಜೀವನ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಸೋಲಿಗ ಸಮುದಾಯದ ಹಾಡುಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯ ಗುಣವುಳ್ಳ ಗೀತೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಹಾಡಿಗೂ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ, ಬೇಟೆ ಆಡುವಾಗ, ಬೇಟೆ ದೊರೆತಾಗ, ಅದನ್ನು ಹಂಚಿ ತಿನ್ನುವ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹಾಡು ಕುಣಿತಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೇ ಬೇಟೆ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮ ಕುಲ ದೇವತೆಯನ್ನು ನೆನೆಯುವಾಗ ಬೇಟೆಗಾರನ ಕಂಠದಿಂದ ಲಯಾನಿತವಾಗಿ ದನಿಗಳು ಹೊರಡುತ್ತವೆ. ಸೋಲಿಗರ ಹಾಡುಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಲ್ಲದ ಸರಳ ಭಾಗಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಮೂಲತಃ ಅವು ಹಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಚಿತಗೊಂಡವು. ಇವುಗಳು ಸರಳವಾದ ರಾಗಗಳಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹಾಡುಗಾರನು ಹಾಡುವ ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷಾ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಪಕ್ಕವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಳಸದೆಯು ಸಹ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.. ಈ ಗೀತೆಗಳು ಭಾವನಾತ್ಮಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಇವು ವೃತ್ತಿ ಗಾಯಕರಿಗಿಂತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗಾಯಕರ ಗಾಯನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಚಲನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಗಳಾದ ನೃತ್ಯ, ಕುಣಿತಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯ ಪೋಷಕವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಲಯಾತ್ಮಕ ಪದಗಳ ಜೋಡಣೆ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಚಲನೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಸಂಯೋಗಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಗುಂಪಿನವರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಕುಣಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನವರು ಕುಳಿತು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಗೀತವು ಮಾನವನಿಗೆ ನಿಸರ್ಗದಿಂದ ದೊರೆತಿರುವ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿಯನುಕರಣೆಯಿಂದಲೇ ಮಾನವನಿಗೆ ಸ್ವರ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಂಗಚಲನ, ವೇಷಭೂಷಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ವಾದ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಒಣಗಿದ ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಮೃಗಗಳ ತೊಗಲು, ಎಲಬು, ಬಿದಿರು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಬಳಸಿ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಾವು ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಪೂರ್ವ ಪಾಷಾಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ನಿವಾಸಿಗಳಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ “ಅಗ್ಸಾ” ಎಂಬ ಪಾಷಾಣ ನಿರ್ಮಿತ ವಾದ್ಯವು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಪಾಷಾಣಯುಗದಲ್ಲಿ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ತಾಮ್ರಯುಗದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಗೀತ ವ್ಯಕ್ತದ ಬೇರುಗಳು ದೃಢವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ್ದವು. ಸರ್ ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಜೋನ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಲ್ ಟಾಡ್ ಎಂಬುವರು, “Amongst hindus of early ages music appears to have attained a theoretical precision at a period when even Greece was little removed form barbarism” ಎಂದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವರು.

ಸಂಗೀತ ಎನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಲ್ಲ. ಸಂಗೀತದ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಕುಲ ತನ್ನ ತನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವಂತಹದು. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಎನ್ನುವುದು ಜನ ಸಮುದಾಯ ಒಳಗಡೆಯೇ ಇರುವಂತಹದು. ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯ ಉಸಿರಾಟವು ಸಹ ಒಂದು

ತರಹದ ಲಯವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಕುಣಿಯುವ ಕುಣಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಲಯವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಎನ್ನುವಂತಹದ್ದು ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಹಾಗೆ ಸೋಲಿಗರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇತ್ತು. ಅವರು ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಅವರು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮವರನ್ನು ಕೂಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ತೆಗೆಯುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಂಗೀತ ಇತ್ತು. ಬೇಟೆ ದೊರೆತಾಗ, ಕುಣಿಯುವಾಗ ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳು ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅಥವಾ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಅನುಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪೂರ್ವಜರು ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ತಾವುಗಳು ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಅನುಕರಣೆ ಮತ್ತು ಅನುಸರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದವರು ರಾಗಗಳ ಮತ್ತು ತಾಳಗಳ ಪರಿಚಯ ಇರದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವರು ಹಾಡುವ ಗೀತೆಗಳು ರಾಗಬದ್ಧವಾಗಿ, ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಾಡುಗಾರರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ಅರಿವು ಇರದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೋಲಿಗರು ಉಡದ ಚರ್ಮದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ “ದಮ್ಮಡಿ” ಎಂಬ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಬಿದಿರು ಬೆಳೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ “ಕೊಳಲು” ನುಡಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನಂತೆ ಆಗಲೂ ಕೊಳಲನ್ನು ಬಿದಿರಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. “ಕೊಂಬು” ವಾದ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಗರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಸಾರಂಗದ ಕೊಂಬಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಎಕತಾರಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಗರ ಪೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಾ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವವರ ನುಡಿಸುವ ವಾದ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಂತಿಯ ತಂಬೂರಿಯಾಗಿದೆ. ಸೋಲಿಗರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಾಣಲಾರೆವು. ಆದರೂ ಅವುಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವು ವಾಚಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಸೋಲಿಗರ ಹಾಡುಗಳು ಈ ರೀತಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇವುಗಳು ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನ ಬೆಟ್ಟದ ಹಾಡುಗಾರರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿತ ಹಾಡುಗಳಾಗಿವೆ.

- ಕಗ್ಗದ ಹಾಡುಗಳು
- ಜೇನಿನ ಹಾಡುಗಳು
- ಗೋರುಕನ ಹಾಡುಗಳು
- ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಹಾಡುಗಳು

ಸೋಲಿಗರು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನಬೆಟ್ಟದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯದಂಚಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಇವರು ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ತಲ ತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಅವರು ರೊಟ್ಟಿ ಹಬ್ಬ, ಹೊಸ ರಾಗಿ ಹಬ್ಬ, ಸಂಕಮ್ಮನ ಹಬ್ಬ, ರಾಗಿ ಹಬ್ಬ, ಮಾರಿ ಹಬ್ಬ ಇತರೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಚರಣೆಗಳ

ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೃತ್ಯವಾದ ಗೋರುಕನ ಕುಣಿತ ಮತ್ತು ಅಡುಕೆಗಳನ್ನು ಕಥನಗಳ ಮೂಲಕ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ವಿವರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳು ಅವರು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವರು, ತಾಯಿ, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಮಳೆ, ವ್ಯವಸಾಯ, ದಿನ ನಿತ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹಣ, ಮರ ಗಿಡಗಳು, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡುವ ಹೂಗಳು ಹಾಗೂ ಮರಗಳ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮದುವೆ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಋತುಮತಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇವರು ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದೊಂದು ಹಾಡುಗಳು ಒಂದೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಕಗ್ಗದ ಹಾಡುಗಳು

ಸೋಲಿಗರು ರೊಟ್ಟಿ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಾಗೂ ಸಾಮೂಹಿಕವಾದ ಹಬ್ಬ. ಇದನ್ನು “ರೊಟ್ಟಿಯ ಪೊರ” ಎಂದು ಕೂಡಾ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೋಲಿಗರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ಹಬ್ಬ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರದೇಶ ಸ್ಥಳೀಯ ದೇವತೆಯ ಗುಡಿ ಮುಂಬಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಒಂದುಗೂಡಲು ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಕಾಲ, ಅವರು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ದೇವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದೆ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಂಡವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಕೆರೆಯಿಂದ ಹೊಸ ನೀರನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವರನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ಈ ಕಗ್ಗದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಪದ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಎಂ. ಜಡೇಗೌಡ, ಯರಕನಗದ್ದೆ ಕಾಲೋನಿಯವರು ಹಾಡಿದ ಹಾಡು ಇದು.

ಅಲೆ ಲೆ ಲೇ ಲೋ ಅಲೆ ಲೆ ಲೇ ಲೋ ಅಲೆ ಲೆ ಲೇ ಲೋ ||ಕೀ ಕೀಕೀ||

ಎಲೆ ಲೆ ಲೋ ||ಓ||

ಬಾರೇ ಬಾರೇಲೋ ||ಓ||

ಹರಿಯ ನೀರ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಚಲ್ಲಿ ||ಓ||

ಮೊಗೆಯ ನೀರ ||ಓ||

ಮೊಗೆ ಮೊಜ್ಜನ ಮಾಡಿ ||ಓ||

ಏಮ ನೀಡಿ ||ಓ||

ಕೊಂಡ ಕೈಗಳ ದೂಪವ ನೀಡು ||ಓ||

ಆರು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ||ಓ||

ನಾರಲು ಪಲ ||ಓ||

ಏಳು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ||ಓ||
ಕೀರಲು ಪಲ ||ಓ||
ತಂದರೇನಯ್ಯ ||ಓ||
ಎಂದರೆ ಜಾಲ ಜೋಲಾ ||ಓ||
ಒಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿ ||ಓ||
ಗೋಪ್ಪೆಗಣ್ಣ ||ಓ||
ದೊರಕೆ ಸಾಕು ||ಓ||
ಕೇರಿಕಾ ಬೇಕು ||ಓ||
ಏಳಲೆ ಏಳಡಿಕೆ ||ಓ||
ಕಸಪಿಸಿ ಕುಡಿತ್ತವರೆ ||ಓ||
ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಂಡದ ದೇವರು ಬರುತ್ತವನೇ ಅಲು ಗುರುವಿನ ಮಗನೆ || ಕೀ ಕೀ ಕೀ ಕೀ||
ಅಲು ಗುರುವಿನ ಮಗನೇ || ಕೀ ಕೀ ಕೀ ಕೀ ||
ಅಲು ಗುರುವಿನ ಮಗನೇ || ಕೀ ಕೀ ಕೀ ಕೀ || ಅಲೆ ಲೆ ಲೇ ಲೋ ||
ರಾಗಿ ರಕ್ಕಸರ ||ಓ||
ಬೋಗ ಮತಿಗಳ ||ಓ||
ಖಮಿಕ ಡಿಮೆಂದ್ವವನಾ ||ಓ||
ಕೊಡಲಿ ಪಿಡಿದವನಾ ||ಓ||
ಬಲಕಾಲ ರುದ್ರ ದೇವನಿಗೇ ||ಓ||
ಬಲಸರಣದಣೆನ್ನಿ ||ಓ||
ಬಾಲಗಲದಲ್ಲಿ ||ಓ||
ಬಾಳಲೆ ಅಸಿ ||ಓ||
ಅತೊಂದು ಇತ್ತೊಂದು ||ಓ||
ಕಡುಬ ಮಡಗಿ ||ಓ||
ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದರೇ ||ಓ||
ಒಂದೇ ಕಡುಬು ||ಓ||
ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ||ಓ||
ಗುರು ಬರುತ್ತವನೇ ||ಓ||
ಅಲು ಗುರುವಿನ ಮಗನೇ || ಕೀ ಕೀ ಕೀ ಕೀ | 3 ಬಾರಿ |
ಅಲೆ ಲೆ ಲೇ ಲೋ ಅಲೆ ಲೆ ಲೇ ಲೋ ಅಲೆ ಲೆ ಲೇ ಲೋ ||ಕೀ ಕೀಕೀ||
ಎಲೆ ಲೆ ಲೋ ||ಓ||

ಜೇನಿನ ಹಾಡುಗಳು

ಸೋಲಿಗರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರು ದಿನ ನಿತ್ಯ ಬಳಸುವ ಕಿರು ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ಜೇನು, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಅಂಟುವಾಳ ಕಾಯಿ ಪಾಸೆ, ಮುಂತಾದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಗರು ವಿವಿಧ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸೋಲಿಗರು ಜೇನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ತಮ್ಮ ದೇವತೆಯಾದ ಕಾರಯ್ಯನಿಗೆ ಪೂಜೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಬೇಟೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಕಾಡಿನ ಯಾವ ಯಾವ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಬೇಟೆಗಾರರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ಹಾಡಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೇನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಾಗ ಹಾಡುವ ಒಂದು ಹಾಡು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಅಣ್ಣಾನೇ ಕಾಡಿಗಾನಾದರೂ ನೆಡೆಯಯ್ಯಣ್ಣೋ | 2 ಬಾರಿ |

ಅಣ್ಣಾನೇ ತೆಂಕಲಕ್ಕಿ ನುಡಿದಾದೇ

ಅಣ್ಣಾನೇ ಕಾಡಿಗಾನಾದರೂ ನೆಡೆಯಯ್ಯಣ್ಣೋ | 2 ಬಾರಿ |

ಅಣ್ಣಾನೇ ಅಕ್ಕಿಯ ಸಕುನ ಸಕುನ್ನಣ್ಣೋ | 2 ಬಾರಿ |

|| ಅಣ್ಣಾನೇ ಕಾಡಿಗಾನಾದರೂ ||

ಅಣ್ಣಾನೇ ಮೂಡನಕ್ಕಿ ನುಡಿದಾದೇ | 2 ಬಾರಿ |

|| ಅಣ್ಣಾನೇ ಕಾಡಿಗಾನಾದರೂ ||

ಅಣ್ಣಾನೇ ಪಡುಗಲಕ್ಕಿ ನುಡಿದಾದೇ | 2 ಬಾರಿ |

|| ಅಣ್ಣಾನೇ ಕಾಡಿಗಾನಾದರೂ ||

ಅಣ್ಣಾನೇ ಅಕ್ಕಿಯ ಸಕುನ ಸಕುನ್ನಣ್ಣೋ | 2 ಬಾರಿ |

|| ಅಣ್ಣಾನೇ ಕಾಡಿಗಾನಾದರೂ ||

ಗೋರುಕಾನ ಹಾಡುಗಳು

ಸೋಲಿಗರು ರೊಟ್ಟಿ ಹಬ್ಬದ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಗೋರುಕಾನ ಕುಣಿತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಳೆಗಳು, ಪೋಡು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಗೋರುಕಾನ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. “ಗೋರು ಗೋರು ಗೋರು ಕನ” ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾಡು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮೊಳಗುತ್ತದೆ. ‘ಗೋರುಕನ’ ಎಂದರೆ ಕಾಡುದೇವರು ಎಂದರ್ಥ. ಸೋಲಿಗರು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ ಗೂ...ರು ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಇವರೆಲ್ಲಾ ಖುಷಿಯಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬ, ಹಾಡು, ಸಂತೋಷ ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆಂದ ಎಂಬುದು ಈ ಸೋಲಿಗರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಗೋರುಕಾನ ಒಂದು ಹಾಡು ಇಂತಿದೆ.

ಬಸವರಾಜು ಮತ್ತು ತಂಡದವರು

ಗೋರು ಗೋರುಕಾ ಗೋರುಕಾನ | 2 ಬಾರಿ |
ನೆಲ್ಲಿ ಕದ್ದುರಾರ ನೆಲ್ಲಿ ಹೂವ್ವೆ | 2 ಬಾರಿ |
ಗೋರು ಗೋರುಕಾ ಗೋರುಕಾನ (2 ಬಾರಿ) ||
ಎವ ಮಳೆಕಾ ನೀ ಜಲ್ಲೇಂದೆಯೋ | 2 ಬಾರಿ |
ಗೋರು ಗೋರುಕಾ ಗೋರುಕಾನ (2 ಬಾರಿ) ||
ನೆಂದ ಮಳೆಕಾ ನೀ ಜಲ್ಲೇಂದೆಯೋ | 2 ಬಾರಿ |
ಗೋರು ಗೋರುಕಾ ಗೋರುಕಾನ (2 ಬಾರಿ) ||
ನೀ ಮುತ್ತ ಗದಗದ್ದೆ ಮುತ್ತಾಗೂವ್ವೆ | 2 ಬಾರಿ |
ಗೋರು ಗೋರುಕಾ ಗೋರುಕಾನ (2 ಬಾರಿ) ||
ನೀ ಮಂಜು ಮಳೆಕಾ ಜಲ್ಲೇಂದೆಯೋ | 2 ಬಾರಿ |
ಗೋರು ಗೋರುಕಾ ಗೋರುಕಾನ (2 ಬಾರಿ) ||

ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಹಾಡುಗಳು

ಸೋಲಿಗರ ಮತ್ತೊಂದು ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವಾದ ಬಿಳಿರಂಗಸ್ವಾಮಿಯು ಸೋಲಿಗರ ಹುಡುಗಿ ಕುಶುಮ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರು ಎಂದು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಇತಿಹಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳದ ಮಹಿಮೆಯ ಹಾಡುಗಳಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ರಂಗಭಾವ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡುವಂತ ಹಾಡು ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪಾಠ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಬಸವರಾಜು ಮತ್ತು ತಂಡದವರು

ತಂದಾನ ತಾನನ ತಂದೇನಾನಾ ತಾನಾನಾ
ತಂದಾನ ತಾನಾನಾ ನಾರಾಯಣ್ಣೋ ತಂದೇನಾನಾ ನಾರಾಯಣ್ಣೋ
ಕಕ್ಕೆ ಹೂವ್ವಿಗೋಲಿದೆ ಕಾವಲೆ ನಾಮಕ್ಕೊಲಿದಾ | 2 ಬಾರಿ |
||ತಂದಾನ ತಾನನ ತಂದೇನಾನಾ ತಾನಾನಾ||
ಸೋಲಿಗರ ಬಾಲೆಗೋಲಿದ ರಂಗನಾಮ | 2 ಬಾರಿ |
||ತಂದಾನ ತಾನನ ತಂದೇನಾನಾ ತಾನಾನಾ||
ಅದರಾ ಆಗುದೊರೆಯೇ ಆದಿನಾರಾಯಣನೇ | 2 ಬಾರಿ |
||ತಂದಾನ ತಾನನ ತಂದೇನಾನಾ ತಾನಾನಾ||
ಎಡಗಡೆ ತೊಳುಸಮ ಬಲುಗಡೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಮೀ ದೇವಿ | 2 ಬಾರಿ |
||ತಂದಾನ ತಾನನ ತಂದೇನಾನಾ ತಾನಾನಾ||

ನಟ್ಟ ನಡುವೇಲಿ ಗೋವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದಾ ಆ ಆ ಆ ಆ ಆ ಆ

||ತಂದಾನ ತಾನನ ತಂದೇನಾನಾ ತಾನಾನಾ||

ಎಡಗಾಳು ಬಲಕಾಟ ಬಲಗರು ಬಲ ಕಾಟ

ಇವರಿಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಸೋಳೆ ರಂಗೀನಾಟ ಆ ಆ ಆ ಆ ಆ

||ತಂದಾನ ತಾನನ ತಂದೇನಾನಾ ತಾನಾನಾ||

ಈ ಮೇಲಿನ ಸೋಲಿಗರ ಹಾಡಿನ ಕೆಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೆಂದರೆ, ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಬುದ್ಧತೆ ಇಲ್ಲ. ಕಾಡು, ಗಿಡ, ಮರದ ನಡುವೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಹಾಡುಗಳು ಇವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತೊರಡಿರುವುದು ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಹಜ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಕಾಣುವೆವು. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಾಡು ಸಮಯಸ್ವೂರ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿದ್ದು, ಸೋಲಿಗರ ಗುಂಪಿನ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯರೂಬ್ಬರು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಸೋಲಿಗರ ಭಾಷೆ ವಾಚಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಇವರ ಭಾಷೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಪದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತಹದು. ಇಲ್ಲಿನ ಹಾಡುಗಳು ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ಆಚರಣೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯು ಕೇವಲ ಸೋಲಿಗರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುವ ಗುಣವಾಗಿರದೆ ವಿಶ್ವ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣವಾಗಿದೆ. ಇವರ ಜ್ಞಾನ ಅಡಗಿರುವುದೇ ಅವರ ವಾಚಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಜನಪದ ಗೀತೆಗಳು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಅವರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲದೆ, ಸೋಬಾನೆ ಪದಗಳ, ಗುಡ್ಡು ಶಸ್ತ್ರಮಾಡುವಾಗ ಹೇಳುವ ಪದಗಳು, ರಾಗಿಕಲ್ಲು ಪದಗಳು, ಬಿಡಿ ಕಥನಗೀತೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಪುರುಷರಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಲಾಟದ ಪದಗಳು, ಬಂಡಿಪದಗಳು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸೋಲಿಗರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ನಾಡಿನ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಸೋಲಿಗರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ಹಾಡುಗಳು ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸೋಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಗಂಗಾಧರ ದೈವಜ್ಞ (2000). ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮಾಜ ಹುಟ್ಟು ಸಾವಿನ ನಡುವೆ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.
- ಚಂದ್ರು ಕಾಳೇನಹಳ್ಳಿ (1993). ಸೋಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು.

- ಪುರಂದರೇ. ಎ. ಎಂ. (1974). ಭಾರತೀಯ ವಾದ್ಯಗಳು. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.
- ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ. ಹಿ.ಚಿ. (2000). ಬುಡಕಟ್ಟು ದೈವಾರಾಧನೆ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.
- ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ. ಹಿ.ಚಿ. (2011). ಒಂದು ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ. ಪ್ರಗತಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್. ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ. (2007). ಆದಿವಾಸಿ. ಸಾಹಿತ್ಯ ನಂದನ ಪ್ರಕಾಶನ ರಾಜಾಜಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.